

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-10>

IMAGINATION AS A NECESSARY CONDITION FOR HUMAN ACTIVITY

УЯВА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Nazarenko N. M. **Назаренко Н. М.**

*Postgraduate Student
at the Department of Psychology
Kherson State University
Kherson, Ukraine*

*аспірантка кафедри психології
Херсонський державний
університет
м. Херсон, Україна*

Уява особистості є багатогранною за своєю природою, людина здатна створювати образи, яких вона ще не сприймала, уявляти обставини, у яких вона ще не перебувала, програмувати майбутню діяльність, виображувати альтернативні можливості та опрацьовувати їхні наслідки, результатом яких є нові відкриття та оригінальні винаходи. У процесі уявлень, де розмаїття образів приймають тисячі різних форм миттєво, людина відкриває нові горизонти розуміння перспектив, з багатством деталей думає про можливість, а не про реальність. За таких обставин уява стає спонукою до реальної діяльності, де ядро сенсу включає індивідуальний погляд на думку і розуміння ідей, як обов'язково втілених. Для будь-якої сфери діяльності людини, визначальною є її здатність до своєрідного прийняття рішень, де розкриваються резерви поєднання реалістичного мислення та багатства уяви. Загальновідомо, що суттєвим проявом особистості є її власні роздуми у процесі діяльності уяви, вміння концентруватися на будь-якій діяльності та, за рахунок цього, отримувати переваги, де і реалізується її потенціал. У сучасних дослідженнях уяви О.О. Фільц, К.В. Седих, С.В. Михайлів, зауважують на значимості конкретної реальності для функціонування уяви, без задання змісту образів, в уяві гіпертрофується і добудовується тільки частина дійсності, завдяки чому і створюється емоційно-насичений образ. Науковці називають цей образ фіксованою уявою [2].

І.М. Грузинська підкреслює важливість уяви у реалізації потреби суб'єкта в оволодінні дійсністю, зовнішньою реальністю і реальністю свого «Я», через отримання нових знань, створення нових творчих продуктів. Дослідниця розглядає уяву, як психологічний процес, що базується на перетворенні частин перцептивного, емоційного й абстрактнологічного досвіду людини на суб'єктивно нові співвідношення, створенні нового образу предмета або ситуації та перебудови уявлень на основі здобутого досвіду. Особливість уяви полягає у тому, що вона сприяє прийняттю рішень та допомагає

знаходити вихід у проблемних ситуаціях, навіть при відсутності певних знань, дозволяє звільнитись від усталених стереотипів, будуючи в образах кінцевий результат. І.М. Грузинська погоджується з думкою сучасних дослідників таких як Р. Бернс, В.С. Мухіна, В.І. Слободчиков, які характеризують розвиток уяви у віці 2-3 роки поділом на афективну та пізнавальну, що означає поступове відділення себе від предмета та дії з ним, у дитини виникає бажання до маніпулювання з новими та невідомими предметами, ототожнення свого власного «Я», це вказує на необхідність різних видів діяльності, як важливої умови розвитку уяви. Запропоноване твердження висвітлюється у дослідженнях проблеми уяви Тамар Сабо Гендлер, яка розглядає широкий діапазон випадків, включаючи наукові мисленнєві експерименти, що стосуються особистої ідентичності, вигаданих емоцій і те, як людина працює з предметом, який вважає уявним. На її думку діти, які приймають участь у грі, виявляють здатність узагальнювати на основі удаваних ігрових умов, якщо їм запропонувати представити предмет, що відповідає тематиці гри, то вони не потребують подальших підказок, щоб брати участь в удаванні, а представляють без труднощів той чи інший предмет. Так, банан чи бутерброд в одній грі може перетворитися на шматочки мила чи подушки в іншій, тобто діти виявляють готовність приписувати уявним об'єктам причинну силу, подібну до тих, які мають їхні аналоги в реальному світі (якщо ведмедика купати у ванні з картонної коробки, він буде мокрим) [4].

Міркуючи над розвитком практичного схематизму, Вінсент Бобуа слідує думці Гілберта Сімондона, який розгортає логічний схематизм уяви та описує типологію, що визначає шляхи існування схеми як спосіб індивідуалізації знання-дії. Більш того, для Сімондона, який вивчає проблему винаходу з питанням продуктивної уяви, важливо зрозуміти типи відносин, що пов'язують виникаючий образ зі схемою, роль особистості в лоні цих відносин, її індивідуалізації, як пізнавального та діючого суб'єкта. Таким чином, винахід є продуктом відносин між людиною і об'єктом, наше зовнішнє середовище (природне, технічне), представляється нам запасом шаблонів, які повторно інвестуються у створенні нових результатів. Автор розглядає уяву, як увагу до схем, що діють у речах. Особливість уяви ґрунтується не лише на можливості створювати нові уявлення поза відчуттями, а також здатність сприймати в предметах певні якості, які є схемами проміжного рівня між практичним та чуттєвим. Відповідно, схематизація відбувається у процесі співпраці людини та техніки, як постійного зв'язку між ментальним образом та образом-об'єктом. Однак, подібна синхронізація свідомості з матеріальним має значення за умови відношення афективної та когнітивної участі в просторовій реальності [3]. Як бачимо, більшість досліджень проблеми уяви як необхідної умови діяльності особистості,

розглядаються у контексті різних систем, як структури зв'язків взаємодіючих елементів. Власне, Едвін Хатчінс, зосереджуючись на цій ідеї, використовує правило трьох хвилин зі світу судноплавства, яким користуються штурмани, що є простим прикладом в системах, які характеризуються кількома рівнями взаємодіючих елементів, де виникають різні властивості на різних рівнях організації. Відповідно, суть питання полягає в тому, що інструмент є частиною системи, яка створює певний набір відносин між дією та досвідом, що й характеризує структурний зв'язок навігатора з його внутрішнім світом. Сприймана форма об'єкта впливає на дію, виконану з цим об'єктом. Отже, втілений особистий досвід інтегрується таким чином, що зміст різних психічних процесів впливають один на одного. Тобто те, що бачить штурман повинно збігатися з тим, що він відчуває у його руках, у процесі маніпуляції цими інструментами. Взаємодія між змістом різних представлень є важливою частиною, як аргумент для наслідування. Люди перетворюють матеріальні шаблони на уявлення, реалізуючи їх значення у майбутньому, відповідно, перспектива дії нагадує особистості, що вона може зробити, а не те, що відбувається з нею. Введені в дію репрезентації є динамічними, об'єднані пам'яттю про минуле, досвід сьогодення та передбачення майбутнього, вони насичені афектом та залежать від особливостей організму. Зміст інсценованих уявлень є складним мультимодальним цілим і, завдяки внутрішнім особливостям, людина обирає способи де вони можуть бути задіяні, тобто втілити уявлення в тілесних процесах [5].

Уява використовується для представлення можливостей, відмінних від реальних, але продукти уяви втілюються в реальність, вона сприяє розгляду перспективи трансформації символічних форм, представляє дійсність в образах і надає можливість користуватися ними, розв'язуючи задачі, в залежності від вигаданого епізоду, що і спрямовує на практичну діяльність людину.

Література:

1. Грузинська І. М. Психологічні умови розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2019. 298 с.
2. Фільц О.О, Седих К.В., Михайлів С.В. Фіксована уява як механізм виникнення узалежнення. *Психологія і особистість*. 2018. № 2 (14). С. 9-22.
3. Beaubois V. Un schématisation pratique de l'imagination. *Appareil*, 16. 2015. URL : <http://journals.openedition.org/appareil/2247>
4. Gendler T.S. Intuition, Imagination, and Philosophical Methodology. Oxford University Press. 2011. pp. 320

5. Hutchins, E. Enaction, Imagination, and Insight. In Stewart, J. Gapenne, O. and Di Paolo, E. A. (eds.), *Enaction: Toward a New Paradigm for Cognitive Science*. Cambridge, MA: MIT Press, 2010. Pp. 425–450. DOI:10.7551/mitpress/9780262014601.003.0016

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-11>

COMPONENTS OF PSYCHOLOGICAL SAFETY OF THE INDIVIDUAL

КОМПОНЕНТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ

Rybalchenko O. M. Рибальченко О. М.

*Postgraduate Student at the Department
of Psychology and Pedagogy
National Technical University
of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute»
Kyiv, Ukraine*

*аспірант кафедри психології
та педагогіки
Національний технічний університет
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Сьогодні складно уявити людину без її безпечної поведінки, взаєморозуміння та взаємодії у сучасному суспільстві. Як відомо, в основі соціуму закладено сукупність економічних, політичних, соціальних та інших умов, які спрямовані на суспільно корисну діяльність, як індивідуальну, так і колективну. У навколишньому середовищі поведінка особистості характеризується системою комплексних реакцій на зовнішні подразники як спрямованою биопсихосоціологічною активністю. Як стверджував К. Платонов «спрямованість – це установки, які стали властивостями особистості. Найбільш виражені та стійкі властивості особистості в їх сукупності – це її характер, а властивості особистості відповідно до певної діяльності – це її здатність до цієї діяльності» [1, с. 131]. Під спрямованістю особистості потрібно розуміти: інтереси, бажання, спонукання, мотиви, погляди, переконання, устремління, ідеали тощо. На іншу думку, О. Леонтєва, «особистість людини «виготовляється» – створюється суспільними відносинами» [2].

Як у найживішій природі, так і у суспільстві загалом за своїми джерелами і причинами, існує безліч різноманітних негативних чинників, які здатні зруйнувати психіку людини.

Питання безпеки особистості завжди актуальне і тому постійно вимагає від наукової спільноти всебічного та глибокого вивчення для